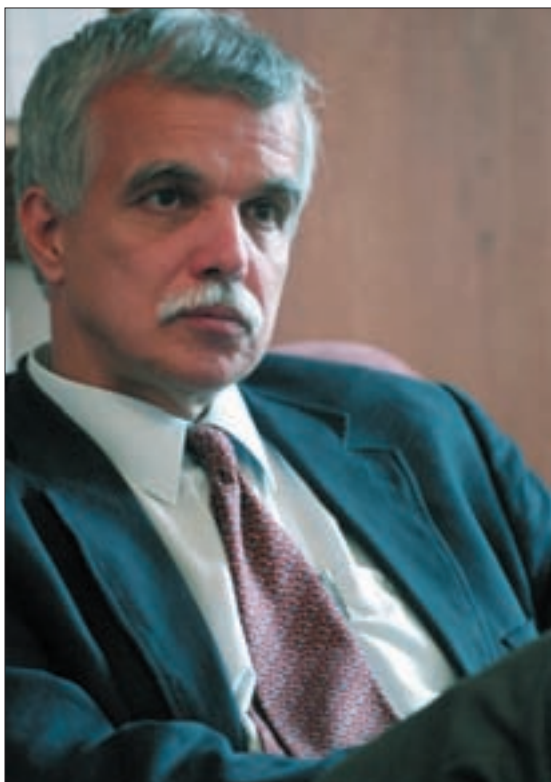

Szemléletváltás az oktatásban

Beszélgetés Dux László felsőoktatási helyettes államtitkárral

A Professzorok Batthyány Köre szegedi csoportelnökeként, majd 2009. decembertől országos elnökeként Dux László, az SZTE Biokémiai Intézet tanszékvezető professzora az utóbbi években aktívan részt vett programalkotó konferenciákon, felsőoktatási vitafórumokon, tudományos, kutatásfejlesztési koncepciók kialakításában. Tizenhét éves tanszékvezetői, illetve több mint harmincéves hazai és nemzetközi kutatói tapasztalattal a háta mögött a polgári kormányban a Nemzeti Erőforrás Minisztérium felsőoktatásért felelős helyettes államtitkárává nevezték ki 2010 nyarán.

– *Hogyan találta meg helyét az oktatásirányítás, az oktatáspolitikai az új kormányzati rendszerben?*

– A nyári időszak az új kormányzati struktúra felépítésével és az ahhoz való alkalmazkodással telt. Öt korábbi önálló vagy részben önálló tárcát szerveztünk a Nemzeti Erőforrás Minisztériumba, ami mindenképpen komoly feladat, ráadásul közben a folyamatos kormányzati munkának is mennie kellett tovább. Az oktatási államtitkárságon

Dux László úgy látja, sürgető feladatot a pedagógusok helyzetének rendezése

közben mélyreható változtatások előkészítése indult el: megkezdjük a köz- és felsőoktatási törvény, illetve a nemzeti alaptanterv koncepciójának átgondolását, megújítását. A felsőoktatási törvény koncepcióját novemberben összemzeti konzultációra is bocsátottuk. Közben gőzerővel készülünk hazánk uniós elnökségére.

Az oktatás nem a szórakoztatóipar része

– *Magyarország az Európai Unió soros elnöke a következő félévben, 2011. január 1-jétől. Milyen az oktatást, a felsőoktatást érintő kihívásokat jelent ez?*

– Markáns, szakmailag előkészített stratégiával készülünk erre az időszakra, természetesen a minden országot érintő problémák, feladatok mellett a hazai sajátosságokkal is igyekszünk foglalkozni.

Ami az oktatást illet, születőben van az EU 2020-ig megvalósítandó stratégiája, mely olyan célfeladatokat fogalmaz meg, mint az általános iskolai képzésből kimaradók számának csökkentése, illetve hogy addig az időpontig a 34 évesek 40 százalékanak legyen valamilyen felsőfokú diplomája. Ez a kihívás speciális helyzetben éri Magyarországot, hiszen ez a korosztály most 24 éves, tehát behatárolható, mekkora há-

nyada vett vagy vesz részt felsőfokú képzésben. A beiskolázási arányunk egyébként 60-70 százalék, ami inkább aggasztó, hogy feltűnően sokan hullanak ki vagy nem szereznek oklevelet – ez eléri a 35-40 százalékot, amit lejjebb kell szorítani. Jelen-tős részük azért „vérzik el”, mert nincs nyelvvizsgája, nem véletlenül került ez a kérdés az érdeklődés középpontjába.

Szeretném hangsúlyozni: nekünk egyáltalán nem mindegy, hogy ez a bizonyos 40 százalék milyen típusú, tartalmú és színvonalú diplomát kap. Az uniós alapelvben úgy jelenítjük meg nemzeti szempontjainkat, hogy a műszaki, természettudományos, pedagógusi és egészségügyi képzések, illetve a technológusi végzettséget adó felsőfokú szakképzések megerősítését tűztük ki célul. Olyan szakembereket szeretnénk képezni, akik a gazdaság fellendítésében szerepet tudnak játszani.

– *Oktatáspolitikusok egyetértettek abban, amit a területért felelős államtitkár asszony többször is megfogalmazott: a problémamegoldást a közoktatásban kell kezdeni: az iskolának jól képzett, tisztességes, erkölcsös fiatalokat kell kibocsátania...*

– A tartós és stabil előrelépés érdekében mindenképpen a közoktatást kell megreformálni, de az itt foganatosított intézkedések ké-

sőbb a felsőoktatásban is kama-
toznak. A legfontosabb feladatunk,
hogy lelki támaszt és megfelelő
eszközöket nyújtsunk a pedagógu-
soknak ahhoz, hogy szakmai tudá-
sukkal és nevelésükkel valóban
eredményeket érhessenek el a fia-
talok oktatásában. Célunk, hogy
erősítsük a társadalom felelősség-
tudatát, munkaképességét, köte-
lességteljesítő magatartását. Tudni
kell, hogy a magyar fiatalok jelen-
tős része az oktatást a szórakozta-
tóipar részének tekinti. A hagyomá-
nyos magyar iskolarendszerben ez-
zel szemben lemondásra, áldozat-
vállalásra szoktatták a fiatalokat, s
megtanították nekik, hogy kemény
munka nélkül nincs siker. Változtat-
ni akarunk a szemléleten!

A minőséget erősíte- nék a felsőoktatásban

*- Novemberben terítékre került
a felsőoktatás átalakítása is: a fel-
sőoktatási törvény koncepciójáról
egy hónapos vita indult. Ennek ke-
retében a nemzeti erőforrás mi-
niszter, az illetékes államtitkár, he-
lyettes államtitkár és az Ország-
gyűlés oktatási bizottságának el-
nöke közös nyilatkozatot is kiadott*

*az alapelvekről: a magyar felsőok-
tatás megfontolt, de határozott
megújításra szorul...*

- Folyamatosan egyeztetünk
szakmai és civil szervezetekkel, az
intézmények, képzéstípusok veze-
tőivel, fogadjuk a minisztérium cí-
mére érkező javaslatokat, sokszor
átfogó tanulmányokat. Összesítjük
a véleményeket, majd bedolgozzuk
őket a koncepcióba. Ezt tényleg vi-
taanyagnak szántuk, mint ahogy
maga a törvény is egyfajta keret-
szabályozás, mely a célokat, érté-
keket fogalmazza meg, s az azok-
hoz választható eszközöket jelení-
teni meg. A konkrét finomhango-
lást alacsonyabb rendű jogszabály-
okkal szeretnénk megoldani. Zö-
mében egyetértő vélemények ér-
keznek egyébként: mindenki elis-
merni, a felsőoktatás jelenlegi álla-
pota nem felel meg a kívánatos-
nak, változtatásra van szükség.
Erősíteni kell a minőséget, a kép-
zésnek gyakorlatorientálnak kell
lennie, a gyakorlati életpályára
vagy a tudományok csúcsszintű
művelésére való felkészítést kell
szem előtt tartania. Fókuszba kell
állítani a tehetséggondozást, korri-
gálni kell a Bologna-rendszert, s
sürgető feladat a pedagóguskép-
zés megreformálása.

**„Mindenk el-
ismerni, a fel-
sőoktatás je-
lenlegi álla-
pota nem fe-
lel meg a kí-
vánatosnak”**

Bologna: döntési szabadság a szakcsoporthoz

*- Mikor születhet meg az új fel-
sőoktatási törvény?*

- A javaslatok alapján átdolgo-
zott, kiegészített koncepciót még
karácsony közigazgatási államtit-
kári értekezletre szeretnénk vinni,
így január első heteiben a kor-
mányülés is elfogadhatja. Ezt köve-
tően február-márciusban történik
meg a törvény végleges szövegeze-
se, áprilisban nyújtjuk be, s terve-
ink szerint még a nyári szünet előtt
elfogadhatja a Parlament. Komoly
feladat a kapcsolódó jogszabályok
ki-, illetve átdolgozása. Miután
megszületik a törvény, egyes ele-
meit akár már 2011 őszétől hatály-
ba lehet léptetni, illetve a 2012-es
költségvetést már ennek alapján
lehet tervezni. A változások zö-
me aztán 2012. szeptember 1-jétől
indulhatna. Bizonyos esetekben
meg kell hagyni a szükséges felk-
szülési időt, ilyen például a felvéte-
li követelmények módosítása.

*- A pusztán hallgatóarányos fi-
nanszírozás nem tudta a minőség*

irányába befolyásolni a rendszert, ezért az intézmények normatív finanszírozását a minőséget támogató elemekkel kívánja kiegészíteni a kormányzat. Hogyan kívánják ezt megvalósítani?

– Teljes az egyetértés abban, hogy a lineáris fejkvóta alapú finanszírozás egyáltalán nem a minőséget szolgálta, sem a hallgatók, sem az oktatók szempontjából. Különböző követelmények nélkül nagy tömegben fölvetett hallgatókat eredményezett, akikkel utána nem is nagyon foglalkozott senki sem, az

Dux László

1954. május 11-én született Szegeden. Nős, három gyermek édesapja. 1978-ban summa cum laude végzett szülővárosa orvosegyetemén, 1981-ben laboratóriumi szakorvosi, 1987-ben pedig biokémiai diplomát szerzett. 1985-ben sikeresen védte meg az orvostudomány kandidátusa, 1989-ben az orvostudomány doktora címet. 1973 óta dolgozik a Szegedi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar Biokémiai Intézetében, ahol 1993 óta tanszékvezető. 1992 és 1997 között a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem oktatási rektorhelyettese, 1993 óta vezeti a Biokémia, Biofizika, Molekuláris és Sejtbiológia doktori programot. Összesen több mint hét évet kutatót és oktatót amerikai, angliai és németországi egyetemeken. 1992 és 1998 között vezette a Központi Klinikai Kémiai Laboratóriumot, illetve 1994-ben Szent-Györgyi Albert-díjjal tüntettek ki, eddig több mint húsz magyar, angol, illetve német évfolyam választotta meg legjobb előadójának.

1986 óta elnökségi tag a Magyar Biokémikusok Egyesületében, vezetőségi tag a Laboratóriumi Diagnosztikai Társaságban, tagja az MTA Elméleti Orvostudományi, illetve Biokémiai és Molekuláris Biológiai Bizottságának. A Magyar Tudományos Akadémia Közgyűlésének választott képviselője 2001-2007 között, 2003 és 2010 között a Magyar Orvosi Kamara Etikai Kollégiumának elnöke. A Professzorok Batthyány Köre tagja, szegedi csoportelnöke, 2009-2010 között országos elnöke. 2010-től a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium felsőoktatási helyettes államtitkára.

oktatás elszemélytelenedett. Sok esetben nem is volt érdekes, hogyan és milyen pályára készül föl a fiatal, amíg pénzt hoz az intézmény konyhájára.

Elképzelésünk szerint nem helyes, ha ilyen mértékben ez dönti el az intézmények létét. Az alapfinanszírozás 70 százalékát éppen ezért valamilyen teljesítményhez, de nem a hallgatói létszámhoz kötnénk. Szakmaspecifikus és képzés jellegét is figyelembe vevő mutatókkal a teljesítményhez kötöten osztanánk szét a forrásokat, ebben is számítunk majd az érintett szakmai testületek javaslataira. A fennmaradó kétszer 15 százalékhöz a hallgatói létszám, illetve a tudományos teljesítmény alapján juthatnának hozzá az egyetemek, főiskolák.

Alapvető szándékunk ugyanis az összecsuészott, homogenizálódott rendszer diverzifikálása. A csúcseyetemek így esetleg kevesebb, de ambiciózus, tehetséges hallgatóval, kicscsoportos, akár tutoriális rendszerben hozhatják ki növendékeikből a maximumot, nemzetközi szintű tudományos, művészeti eredményeket érhetnek el. A nagyobb tömeget képző intézményeknek pedig gyakorlatias, a munkaerőpiacon használható diplomát kell biztosítaniuk. A korábbi erős főiskoláinkat próbáljuk tehát funkcionális módon újra megalkotni úgy, hogy közben nem tesszük tönkre a csúcsképzést.

– A nemzeti sajátosságok figyelembevételével a bolognai rendszert tartják irányadónak a felsőoktatásban, ugyanakkor annak felülvizsgálatát kezdeményezték. Abban talán nincs is vita, hogy a pedagógusképzést újra egyciklusúvá kell tenni. De mi lesz a többi szakkal, szakcsoporttal?

– Míg korábban a Bologna-rendszert félremagyarázták idehaza, mi az eredeti szellemét akarjuk visszaállítani. 2005-ben brutális módon verték át ezt, nem törődve a szakmai kifogásokkal. Mi lehetőséget adnánk arra, hogy az adott szakcsoportok, oktatói közösségek eldönthessék, melyik oktatási forma tűnik hatékonyabbnak az ő területükön. Ahol működik, versenyképes tudást ad, folyhat to-

Az új oktatásirányítás nagy hangsúlyt fektet a tehetség-gondozásra

vább a két ciklus, de ahol kártékony, szenvednek tőle, ott visszatérünk az egy ciklusra. Az alapszinten is szeretnénk differenciálni: legyen egy inkább gyakorlatorientált BA/BSc, mely a korábbi főiskolai képzéshez hasonló, s a munkaerőpiacon használható tudást biztosít, illetve emellett épüljön ki a mester- és doktori képzésre felkészítő, akadémiai jellegű alapképzés.

Érdekes egyébként ebből a szempontból a tehetség-gondozással, diákkörrel foglalkozó kollégák álláspontja: ők kiállnak az egy ciklus mellett. A hallgatók sport-, művészeti, közösségi tevékenysége, tudományos munkája tekintetében ugyanis a harmad- és negyedév a legproduktívabb, így a képzés mesterként megtörései nem kedveznek sem a közösségeknek, sem az extra egyéni teljesítmények kibontakoztatásának. Ahol komoly tudományos utánpótlás-nevelés folyik, ott nem nagyon szeretnék a formális kettéosztottságot megtartani.

■ **Pintér M. Lajos**